

የግሉ ኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ እና
የ2001 ዓ.ም ክንውን ሪፖርት

ለ2001 ዓ.ም ኢንቨስትመንት ፎረም የቀረበ

ሰኔ 2001 ዓ.ም.
ሀዋሳ፣

ማውጫ

መግቢያ..... |
 መነሻ ሁኔታ..... ||

ክፍል አንድ የግሉ ኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ ሁኔታ

1.1	በክልሉ ኢንቨስትመንትን ለማበረታታት እስካሁን የተከናወኑ ተግባራት	4
1.2	የኢንቨስትመንት ፈቃድ የተሰጣቸው ንግድ አካላት በክፍለ ኢኮኖሚ	6
1.3	የኢንቨስትመንት ፈቃድ የተሰጣቸው ንግድ አካላት በሚፈጥሩት የሥራ ዕድል	7
1.4	የኢንቨስትመንት ፈቃድ የተሰጣቸው ንግድ አካላት ባለመዘገቡት ካፒታል	8
1.5	ፈቃድ የተሰጣቸው ንግድ አካላት በባለቤትነት ሲታዩ	8
1.6	ፈቃድ የተሰጣቸው ንግድ አካላት ዓመታዊ ዕድገት	9
1.7	ፈቃድ የተሰጣቸው ንግድ አካላት በእንቅስቃሴ ደረጃቸው ሲታዩ	10
1.8	የኢንቨስትመንት ንግድ አካላት ፍላጎት በዞኖችና ልዩ ወረዳዎች	10
1.9	የኢንቨስትመንት ንግድ አካላት ሥራ ላይ በዋለ ካፒታልና በተፈጠረ የሥራ ዕድል	11
1.10	የኢንቨስትመንት ንግድ አካላት በጾታ ስብጥር	12
1.11	የከተማ እና የገጠር ኢንቨስትመንት ሁኔታ	13

ክፍል ሁለት የ2001 ዓ.ም አፈጻጸም ሪፖርት

2.1	የፕሮጀክት ክትትልና ድጋፍ	14
2.2	የኢንቨስትመንት መሬት ዝግጅትና ልኬት	15
2.3	የፈቃድ ምዝገባና አፈጻጸም	16
2.4	የፖቴንሻል ጥናት መረጃና ፕሮሞሽን ስራዎች	17
2.5	የአቅም ግንባታ ስራ	19

ክፍል ሦስት የግሉ ኢንቨስትመንት ያስገኛቸው አዎንታዊ ጎኖችና ያጋጠሙት ችግሮች

3.1	የግሉ ኢንቨስትመንት ያስገኛቸው አዎንታዊ ጎኖች	20
3.2	የግሉ ኢንቨስትመንት ያጋጠሙት ችግሮች	21

I. መግቢያ

የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልል መንግስት በሀገሪቱ ውስጥ ለግል ኢንቨስትመንት አማራጭ ዕድሎች ያሉት በመሆኑ በጣም አመቺ ከሆኑት ክልሎች አንዱ ሲሆን የፌዴራልም ሆነ የክልሉ መንግስት ባደረጉት ያላሰለሰ ጥረት በተለይ ካለፉት ሶስት ዓመታት ወዲህ ፍሰቱ በከፍተኛ ሁኔታ ጨምሮ በርካታ ባለሀብቶች በክልላችን በሚገኙ የተለያዩ የኢንቨስትመንት መስኮች ተሰማርተው ይገኛሉ።

የግሉን ኢንቨስትመንት በማበረታታትና በማስፋፋት ረገድ በየደረጃው ያሉት የመንግስት አስፈጻሚ አካላት፣ ባለሀብቶችና የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ሁሉ የጋራ ውይይት የሚያካሂዱባቸው መድረኮች እየተዘጋጁ ኢንቨስትመንቱን ያጋጠሙ ችግሮች መፍትሔዎች ሲፈለጉላቸውና ሕጎችና ደንቦችን ጨምሮ ለኢንቨስትመንቱ መስፋፋት እንቅፋት በሆኑ ጉዳዮች ላይ አስተያየትና ግብዓት እየተሰበሰበ ማሻሻያዎች ሲደረጉ ቆይተዋል። ወደፊትም ይደረጋሉ።

በዚህ ሪፖርት የክልላችን የግል ኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ ነባራዊ ሁኔታ እና የ2001 ዓ.ም አፈጻጸማችን በአጭሩ ቀርቧል።

II. መነሻ ሁኔታ፣

በአገራችን ለዘመናት ተንሰራፍተው በቆዩት ፀረ-ልማት ሥርዓቶች ምክንያት የግሉን ኢንቨስትመንት ዘርፍ ለማስፋፋት የሚያስችሉ ምቹ ሁኔታዎች ሳይፈጠሩ በመቅረታቸው በከፋ የድህነት ሽክርክሪት ውስጥ ተዘፍቀን ፣ ለተደጋጋሚ ድርቅና ረሃብ ተጋልጠን፣ ሥራ አጥነት ተስፋፍቶ አጠቃላይ ማህበራዊ ቀውስ ውስጥ ገብተን ቆይተናል። አሁን ባለንበት ዓለም ያለው ተጨባጭ ሁኔታ የሚያሳየው ለዘመናት ተጭኖን የቆየውን የከፋ የድህነት ማጥ በማስወገድ ካሉብን ዘርፈ ብዙ ችግሮች መላቀቅ የሚቻለው የግሉን ኢንቨስትመንት በማበረታታትና በማስፋፋት በሁሉም አጠቃላይ ኢኮኖሚያዊ ዕድገት ማምጣት ሲቻል ነው።

ስለሆነም የአገር ውስጥና የውጭ ባለሀብቶችን በብዛት በመሳብ የካፒታል ክምችት ለመፍጠር፣ ሥራ አጥነትንና ለማስወገድ፣ የድህነት ሽክርክሪትን ለመበጣጠስና ኢኮኖሚያዊ ዕድገትን ለማፋጠን እንዲቻል ለግሉ ኢንቨስትመንት መስፋፋት ቁልፍ ሁኔታዎችን በአፋጣኝ ማመቻቸትና ለግሉ ኢንቨስትመንት መስፋፋት ማነቆ የሆኑ ጉዳዮችን ደረጃ በደረጃ ከሥር መሰረታቸው ማድረቅ አስፈላጊ መሆኑን በመገንዘብ የፌዴራልም ሆነ የክልላችን መንግስት ኢንቨስትመንት እንዲስፋፋ የሚያስችሉ አዋጆች፣ ደንቦች፣ መመሪያዎች እና ይህንኑ የሚያስፈፅም መንግስትዊ መዋቅር እንዲፈጠር በማድረጋቸው እነሆ በአጠቃላይ ሲታይ ከባዶ የተነሣው የግሉ ኢንቨስትመንት ዘርፍ አበረታች የልማት እንቅስቃሴ ላይ እንዲገኝ አስችሎታል።

የክልላችን መንግስት የግሉ ሴክተር የኢኮኖሚው አንቀሳቃሽ ሞተር ባልሆነበት ሆኔታ ፈጣን ልማትና ዕድገት ማምጣት የማይቻል መሆኑን በመገንዘብ የግሉን ሴክተር ለማስፋፋት የሚያስችሉ በርካታ ተግባራትን አከናውኗል። ደረጃ በደረጃ ግብርና መር የሆነውን ኢኮኖሚያችን ወደ ኢንዱስትሪ መር ኢኮኖሚ የሚሸጋገር መሆኑን በመረዳት በሚሊዮኖች የሚቆጠር በጀት በመመደብ የኢንዱስትሪ ዞኖችን በክልሉ ሪፎርም ከተሞች በመከለል የመሰረተ ልማት አውታር እንዲሟላላቸው ከማድረጉም በላይ በክልሉ የኢንዱስትሪ ልማትን ለማስፋፋት እንዲቻል የክልሉን አጠቃላይ የኢንዱስትሪ ፖሎንሻል የሚያሳይ ጥናት በማስጠናት ከ700 በላይ የኢንዱስትሪዎች ፕሮጀክቶች የተለዩ ሲሆን ከነዚህም ውስጥ የ300 ኢንዱስትሪዎች የፕሮጀክቶች ነፍሳዎችን ለማስተዋወቅ ምቹ በሆነ ሁኔታ እንዲዘጋጁ አድርጓል።

በሌላ በኩል ደግሞ ፈጣን ልማትና የዲሞክራሲያዊ ግቦችን እውን ከማድረግ አንጻር ለልማት ዕቅዶቻችን የመዋዕለንዋይ ፍሰት ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ባላቸውና የእምቅ ሀብት አቅማቸው ተለይተው በታወቁ የዕድገት ማዕከላት (Growth Poles) እና የልማት ኮሪዶሮች (Growth Corridors) እንዲለዩ ተደርጓል።

ከላይ በአጭሩ እንደተመለከተው ለአንድ አገር ኢኮኖሚያዊ ዕድገት ቁልፍ ሚና የሚጫወተውን የግሉ ኢንቨስትመንት ለማስፋፋት የሚያግዙ ሁለገብ ድጋፎች የሚሰጡት ከምንከተለው የነፃ ኢኮኖሚያዊ መርህ አንፃር የገበያ ውድድርን በማጠናከር ባለሀብቶች በራሳቸው የሚያደርጉትን ጥረት ለማገዝ እንደሆነ በኢንዱስትሪ ልማት ስትራቴጂው ላይ በግልፅ ተመላክቷል።

ይኸው ሆነድ፣

"መንግስት ለልማታዊ ባለሀብቶች የሚሰጠው እገዛ የገበያ ውድድረን የሚያጠናክር እንዲሆን ከማድረግ አኳያ በመመሪያነት ሊያገለግሉ የሚገባቸው ሂደት መሰረታዊ መርሆዎች አሉ። በመጀመሪያ ደረጃ መንግስት የሚሰጠው እገዛ ባለሀብቶች ጠንካራ ውድድር ባለበት ገበያ ገብተው በውድድር አሸናፊ ለመሆን የሚያስችላቸው አቅም እንዲገነቡ እንጂ ከገበያ ውድድር ተገልለው እንዲበለፀጉ የሚያደርግ መሆን የለበትም። መንግስት እያንዳንዱን ድጋፍ ከዚህ አኳያ እየመዘነ የሚሰጥበት አሠራር መከተል አለበት። ባለሀብቱም የመንግስት እገዛ በገበያ ፍልሚ ለማሸነፍ ይችል ዘንድ የማስታጠቅና የማብቃት እንጂ ከፍልሚያው የመከለል ዓላማ የሌለው እንደሆነ በጥብቅ እንዲገነዘብ መደረግ አለበት። በሁሉም ደረጃ መንግስት እገዛውን መስጠት ያለበት በእንደዚህ ዓይነቱ ፍልሚያ አሸንፎ ለመወጣት ፍላጎቱና ዝግጅቱ ላለው ብቻ መሆን ይኖርበታል። የራሱን ጊዜና ገንዘብ መስዋዕት አድርጎ ለመፍጨርጨር ዝግጁነቱ የሌለውና በመንግስትና ሕዝብ ጫንቃ ለመክበር የሚፈልገውን ግን ከጥገኝነት ሊላቀቅ የማይችል ነውና መንግስት ምንም ዓይነት እገዛ ሊያደርግለት አይገባም።" ይላል።

ምንም እንኳን ድጋፍ ሊሰጥ የሚገባው ለአልሚ ባለሀብቶች መሆኑ በኢንዱስትሪ ልማት ስትራቴጂው ላይ ከላይ እንደተመለከተው በግልፅ የተቀመጠ ቢሆንም በአገራችንም ሆነ በክልላችን የግሉ ኢንቨስትመንት ልማት አዲስና ገና ሥር ያልሰደደ ከመሆኑ አንፃር መንግስት የግሉ ዘርፍ ያሉበትን ችግሮች እያስወገደ እንዲጠናከር የማድረግ ሥራ ሠርቷል። በተሠራው ስራ የተወሰነ ውጤት ቢታይም የተጠበቀውን ያህል ሳይሆን ቀርቷል። እየተደረገ ያለውን ድጋፍ በትክልል ተጠቅሞ ወደ ልማት መሸጋገር ሲጠበቅ በጥገኝነት አስተሳሰብ በአቋራጭ ለመበልጸግ የሚጥሩ አልሚ ያልሆኑ ባለሀብቶች ከዚህም ከዚያም መታየት ጀምረዋል።

ስለዚህ አሁን ባለንበት ደረጃ ላይ ሆኖ ሲታይ ከመነሻም ቢሆን የግሉ ኢንቨስትመንት የኢኮኖሚው አንቀሳቃሽ ሞተር ሆኖ ሊቀጥል የሚችለውና ለዘመናት በአገራችን ተንሰራፍቶ ከቆየው አስከፊ ድህነት መላቀቅ የሚቻለው በዓለም አቀፍም ሆነ በአገር ውስጥ ገበያ ተወዳድሮ አሸናፊ ለመሆን የሚፍጨረጨረውን አልሚ ባለሀብት አልሚ ካልሆነው ባለሀብት ለይቶ በማገዝና በመደገፍ መሆኑ ግልጽ ሊሆን ይገባል።

ክፍል አንድ

1. የግሉ ኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ ሁኔታ

1.1 በክልሉ ኢንቨስትመንትን ለማበረታታት እስካሁን የተከናወኑ ተግባራት

የደ/ብ/ብ/ሀ/ክልል በአይነትም ሆነ በመጠን ለበርካታ ኢኮኖሚያዊ ልማቶች ሊውሉ የሚችሉ መጠነ ሰፊ የተፈጥሮ ሀብቶች የታደለ መሆኑና በኢንቨስትመንት አስተዳደሩም ረገድ የሀገሪቱንና የክልሉን ነባራዊ ሁኔታዎች መሠረት በማድረግ በተወሰዱ የማሻሻያ እርምጃዎች፣ የፕሮሞሽንና የክትትልና ድጋፍ ሥራዎች በተፈጠሩ ምቹ ሁኔታዎች የተሳተፉ ልማታዊ ባለሀብቶች በተለያዩ የኢንቨስትመንት መስኮች በመሰማራት ተጠቃሚ ከመሆናቸው ባሻገር ማህበረ ኢኮኖሚያዊ ልማትን ለማፋጠን እየተደረገ ባለው ጥረት ውስጥ ከፍተኛ አስተዋጽኦ በማበርከት ላይ ይገኛሉ።

1.1.1 የአንድ ማዕከል አገልግሎት አሰጣጥን በተመለከተ

የክልሉ መንግስት «ደንበኛ ንጉሥ ነው» የሚለውን መርህ ተግባራዊ በማድረግ ተገልጋዮች ቀልጣፋ አገልግሎት ማግኘት እንዳለባቸው በማመን የመሰረታዊ የሥራ ሂደት ለውጥ (Business Processing Re-Engineering) ጥናት በ2000 ዓ.ም እንዲካሄድ የክልሉ መንግስት ባስቀመጠው አቅጣጫ መሰረት የንግድና ኢንዱስትሪ ሴክተር አገልግሎት ሰጪ ተቋማት በሙሉ ጥናቱን እንዲያካሂዱ በመደረጉ የኢንቨስትመንት መ/ቤቱም ይህንኑ ጥናት አካሂዷል።

በዚህም መሰረት አዲስ የተጠና መዋቅር በመዘርጋት ሁሉም አገልግሎቶች ተደራሽ መሆን እንዲችሉ በዞን ደረጃ እንዲከናወኑ ለማድረግ ሥራዎቹን ሁሉ ወደታች ያወረደ በመሆኑ ከጥር ወር 2001 ዓ.ም ጀምሮ ሁሉም አገልግሎቶቹ በዞን ደረጃ በመሰጠት ላይ ይገኛሉ። እነዚህን አገልግሎቶች ለማግኘት ባለሀብቶች ከክልሉ የተለያዩ ዞኖች ወደ አዋሃ በሚመጡበት ወቅት ይፈጠር የነበረውን የጊዜ፣ የትራንስፖርትና የሆቴል ወጪዎችና ውጣውረድ ማስቀረት ተችሏል። የዞን ባለሙያዎችን አቅም ለመገንባትም የተለያዩ ስልጠናዎች የተሰጡ በመሆኑ አገልግሎት አሰጣጡ አሁን ካለበት ደረጃ ወደፊት የተሻለ እንደሚሆን ይታመናል። ቢሆንም ኢንቨስትመንት በባህሪው የሌሎች ሴክተሮች ቀና ድጋፍ የሚፈልግ በመሆኑ የሁሉም ሴክተር ድጋፍ ሊታከልበት ይገባል።

1.1.2 የማስተዋወቅና የማስፋፋት ሥራዎችን በተመለከተ

የኢንቨስትመንት ማስፋፊያ የሥራ ሂደት የማስተዋወቅና ማስፋፋት ሥራዎችን በባለቤትነት በመያዝ በሕትመት ውጤቶች፣ በኤሌክትሮኒክ ሚዲያዎች፣ ባለሀብቶችን

በግንባር በማነጋገር እና በንግድ ትርጉሞችና ባዘሮች ላይ በመሳተፍ የክልሉን እምቅ የኢንቨስትመንት ፖሊሲዎችን የማስተዋወቅ ሥራ ተሰርቷል። ከጥቅል የማስተዋወቅ ስልቶች በመላቀቅም ከክልሉ ንዕሰ-ዊ ጠቀሜታ አንጻር ዘርፎችን በመለየትና ምቹ የሆኑ ፖሊሲዎችን በማዘጋጀት የማስተዋወቁን ተግባር በተሻለ መንገድ ለማካሄድ በመንቀሳቀስ ሂደት ላይ ይገኛል። ነገር ግን የፕሮግራሙን ሥራው በመ/ቤቱ ብቻ መከናወኑ የሚፈለገውን ውጤት ስለማያስገኝ ሁሉም አስፈጻሚ አካላትና በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ በባለቤትነት ስሜት የማስተዋወቅ ሥራዎችን ማከናወን ይኖርባቸዋል።

1.1.3 የመሬት ዝግጅትና ልኬት ስራዎች

የክልሉ መንግስት በሰጠው ትኩረትና በመደበው ክፍተኛ በጀት በመታገዝ በተለያዩ ጊዜያት የመሬት ዝግጅት እንዲከናወኑ ያደረገ ሲሆን በተለይ ባለፈው የ2000 በጀት ዓመት 302,612.50 ህ/ር የገጠር እና ለኢንዱስትሪ ልማት በ20 ከተሞች የተዘጋጀና የለማ 387.44 ህ/ር የከተማ ኢንቨስትመንት መሬት በክፍተኛ ወጪ እንዲዘጋጅ አድርጓል።

ይሁን እንጂ ለኢንቨስትመንት የተዘጋጀው መሬት በየደጃው እስከ ቀበሌ ድረስ ባለሉት አስፈጻሚ አካላት ዘንድ ጥበቃ ሰለማይደረግለትና በተለያዩ ሰበቦች እየተቆነጠረ ስለሚገኝ ለታሰመለት የኢንቨስትመንት ዓላማ ማዋል የማይቻልበት እክል ስለገጠመው መሬቱ ጥበቃ እንዲደረግለት በክልሉ ም/ር/መስተዳድር በኩል ለሁሉም ዞኖችና ልዩ ወረዳዎች ደብዳቤ የተላለፈ ቢሆንም ችግሩ አሁንም ስላልተወገደ በዚህ ውይይት የጋራ እልባት ሊበጅለት የሚገባ ነው።

ቀደም ሲል በግምት የተሰጠ ባለሀብቶችን መሬት የመለካቱ ሥራም በክልሉ መንግስት የካፒታል በጀት ድጋፍ ላለፉት 3 ዓመታት ሲካሄድ የቆየ ሲሆን እስካሁን ያልተለካው መሬት በቀጣይ ዓመት በዋናነት በዞኖች አማካይነት የሚጠናቀቅ ሲሆን ከ3 ዞኖች በስተቀር ሌሎች ዞኖች የራሳቸውን የመሬት መስጠት ባለሙያዎች ያሟሉ በመሆኑና ባለሙያዎችም ስልጠና ያገኙ ስለሆነ ከአሁን በኋላ በአዲሱ የመሰረታዊ የሥራ ሂደት አሰራር መሰረት መሬታቸውን እንደተረከቡ የይዞታ ማረጋገጫ ካርታ በወቅቱ ማግኘት የሚችሉበት ሲሆንም ተዘርግቷል።

1.1.4 የፕሮጀክት ክትትል ሥራዎችን በተመለከተ

ፈቃድ የተሰጣቸው ፕሮጀክቶች የሚገኙበትን ደረጃ፣ ያጋጠሟቸውን ችግሮች፣ ከቀረጥ ነፃ ያስገቧቸውን መሣሪያዎች በአግባቡ በስራ ላይ ስለማዋላቸው፣ በገቡት ውልና በአቀረቡት ዕቅድ መሰረት የተሰጣቸውን መሬት እያለሙ ስለመሆናቸው መረጃ የሚሰበሰብበት የሚተነተንበትና ውሳኔ ለመስጠት የሚያስችል ሪፖርት የሚቀርብበት

ቢሆንም ባለፉት ዓመታት በዞን መዋቅር በሰው ኃይል የተሟላ ስላልነበረ የኢንቨስትመንት ኤጀንሲ ከነበረው የሰው ኃይል፣ የገንዘብና የቁሳቁስ ውስንነት አንጻር ፕሮጀክቶችን መከታተል ሳያስችለው ቀርቷል። በዚህ ዓመት የዞኖችን የባለሙያ አቅም የማገልገል ሥራ ስለተካሄደ የተሻለ ክትትልና ድጋፍ ተደርጓል። በቀጣይም የተጠናከረ ክትትልና ድጋፍ ማድረግ የሚቻልበት ሁኔታ ተፈጥሯል።

ባለፉት ዓመታት በክልሉ ከፍተኛ ኃላፊዎች የተካሄዱት የመስክ ጉብኝቶች የአፈፃፀም ችግሮችን ለመቅረፍና የፕሮጀክቶችን እንቅስቃሴ ደረጃ በመገምገም አልሚ ያልሆኑ ባለሀብቶችን በመለየት እርምጃ ለመውሰድ ከማስቻሉም በላይ አልሚ ባለሀብቶች እንዲበረታቱ በማድረግ ረገድ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያበረከተ በመሆኑ ወደፊትም መሰል ጉብኝቶች መደረጋቸው ጠቀሜታቸው የጎላ ነው።

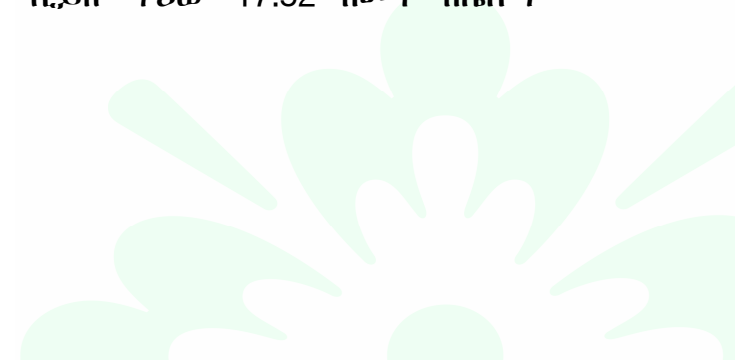
1.1.5 የምክክር መድረኮችን በተመለከተ

የክልሉ መንግስት አስፈፃሚ አካላትን፣ ባለሀብቶችንና ሌሎች አገልግሎት ሰጪ ተቋማትን ባካተተ መልኩ በመለየት በመንግስት በኩል በሚከሰቱ በአሠራር በአፈፃፀምና በፖሊሲ፣ በሕጎችና በደንቦች ዙሪያ ባሉ ችግሮች እንዲሁም በባለሀብቶች በኩል የሚስተዋሉ የተለያዩ ችግሮችን ነቅሎ በማውጣት በጥልቀት ውይይት ሲደረጉባቸው የቆዩ የፖናል ውይይቶችና ሲምፖዚየሞች አመርቂ የማሻሻያ ውጤቶች የታዩባቸው ናቸው።

ከየካቲት 1985 ዓ.ም ጀምሮ እስከ ሰኔ 10 ቀን 2001 ዓ.ም. ድረስ ባለው 5,210 ባለሀብቶች በክልሉ በተለያዩ የኢንቨስትመንት ልማት መስኮች ለመሠማራት ፈቃድ የተሰጣቸው ሲሆን የተሰማሩበትን ዘርፍ፣ ያስመዘገቡት ካፒታል፣ የሚፈጥሩት የሥራ ዕድል፣ የእንቅስቃሴ ደረጃና የዞን ስርጭታቸውን እንደሚከተለው ቀርቧል።

1.2 የኢንቨስትመንት ፈቃድ የተሰጣቸው ፕሮጀክቶች በክፍለ ኢኮኖሚ

ክልሉ ለኢንቨስትመንት ካለው አመቺነት አንጻር የተለያዩ ባለሀብቶች በልዩ ልዩ ዘርፎች ለመሰማራት ፈቃድ የወሰዱ ሲሆን መረጃዎች እንደሚያሳዩት በክልላችን ከተሰማሩ ባለሀብቶች 24.88 በመቶ ድርሻ የሚይዘው የግብርና ሴክተር ነው። ከግብርና በመከተል ኢንዱስትሪ 21.38 በመቶ፣ በአገልግሎት ሰጪ 17.52 በመቶ፣ ሆቴልና ቱሪዝም 15.77 በመቶ፣ በአግሮ-ኢንዱስትሪ 2.94 በቅደም ተከተል ሲይዙ ቀሪው 17.52 በመቶ በሌሎች ዘርፎች የተያዘ ነው።

ሠንጠረዥ 1. ኘሮጀክቶች በክፍለ ኢኮኖሚ

ኢኮኖሚ	ክፍለ	ብዛት	ፕሮሰንት
ግብርና		1,296	24.88
አግሮ ኢንዱስትሪ		153	2.94
ኮንስትራክሽን		64	1.23
ኢነርጂ		7	0.13
ሆቴልና ቱሪዝም		822	15.77
ኢንዱስትሪ		1,114	21.38
ሪል ስቴት		328	6.30
አገልግሎት ሰጪ		913	17.52
ማህበራዊ አገልግሎት		488	9.37
ንግድ		25	0.48
ድምር		5,210	100

1.3 የኢንቨስትመንት ፈቃድ የተሰጣቸው ኘሮጀክቶች በሚፈጥሩት የሥራ ዕድል

ፈቃድ የተሰጣቸው 5210 ፕሮጀክቶች በሙሉ አቅማቸው ወደ ማምረት ወይም አገልግሎት መስጠት ሲጀምሩ ለ 293,999 ቋሚና ለ 741,180 ጊዜያዊ በድምር ለ 1,035,000 ሠራተኞች የሥራ ዕድል ይፈጥራሉ። ከዚህም ውስጥ የግብርናው ሴክተር 41.01% የሥራ ዕድል በመፍጠር ከፍተኛውን ድርሻ ሲይዝ አግሮ ኢንዱስትሪ 32.51%፣ ኢንዱስትሪ 9.51% በመያዝ ይከተላሉ። ቀሪው 16.97% በሪል ስቴት፣ በኮንስትራክሽን፣ ኢነርጂ፣ ሆቴልና ቱሪዝም፣ ማህበራዊ አገልግሎት፣ ንግድና ሌሎች አገልግሎት ሰጪ ተቋማት ድርሻ ይሆናል።

ሠንጠረዥ 2 ኘሮጀክቶች በሚፈጥሩት የሥራ ዕድል.

ክፍለ ኢኮኖሚ	ቋሚ	ጊዜያዊ	ድምር	ፕሮሰንት
ግብርና	62,632	362,008	424,434	41.01
አግሮ ኢንዱስትሪ	96,892	239,634	336,526	32.51
ኮንስትራክሽን	1,604	9,134	10,738	1.04
ኢነርጂ	573	299	872	0.08
ሆቴልና ቱሪዝም	22,211	18,437	40,668	3.93
ኢንዱስትሪ	28,593	69,888	98,477	9.51
ሪል ስቴት	6,272	14,492	20,764	2.01
አገልግሎት ሰጪ	15,651	16,272	31,934	3.09
ማህበራዊ አገልግሎት	59,203	10,010	69,213	6.69
ንግድ	368	1,006	1,374	0.13
ድምር	293,999	741,180	1,035,000	100.00

1.4 የኢንቨስትመንት ፈቃድ የተሰጣቸው ፕሮጀክቶች ባሰመዘገቡት ካፒታል

ፈቃድ የተሰጣቸው ፕሮጀክቶች በአጠቃላይ ያስመዘገቡት ካፒታል 43.22 ቢሊዮን ሲ.ሆን ከዚህም ውስጥ በግብርና ዘርፍ የተሰማሩ ባለሀብቶች ያስመዘገቡት ካፒታል 11.85፣ በአግሮ ኢንዱስትሪ 11.63፣ ኢንዱስትሪ 4.6 ቢሊዮን፣ አገልግሎት ሰጪ 2.81 ቢሊዮን ብር ሲሆን ቀሪው 15.14 ቢሊዮን ብር በሌሎች ዘርፎች የተመዘገበ ነው።

ሠንጠረዥ 3. ፕሮጀክቶች ባሰመዘገቡት ካፒታል

ክፍለ ኢኮኖሚ	ካፒታል	ፐርሰንት
ግብርና	11,853,877,245	27.42
አግሮ ኢንዱስትሪ	11,630,002,990	26.90
ኮንስትራክሽን	701,853,183	1.62
ኢነርጂ	3,015,193,567	6.98
ሆቴልና ቱሪዝም	3,924,833,901	9.08
ኢንዱስትሪ	4,605,044,747	10.65
ሪል ስቴት	2,694,028,138	6.23
አገልግሎት ሰጪ	2,814,554,160	6.51
ማህበራዊ አገልግሎት	1,862,820,461	4.31
ንግድ	124,902,700	0.29
ድምር	43,227,111,092	100.00

1.5 ፈቃድ የተሰጣቸው ፕሮጀክቶች በባለቤትነት ሲታዩ

እስከ ሰኔ 10 ቀን 2001 ዓ.ም. ድረስ ባለው ጊዜ ፈቃድ ከተሰጣቸው አጠቃላይ ፕሮጀክቶች መካከል 4844 ያህሉ የሀገር ውስጥ ባለሀብቶች ሲሆኑ 211 ፕሮጀክቶች የውጭ ባለሀብቶች፣ 144 ባለሀብቶች በጋራ የተሰማሩበት መስክ ሲሆን 11 የግል ኢንቨስትመንት ፈቃድ ያላቸው መንግሥታዊ ድርጅቶች ናቸው።

ሠንጠረዥ 4. ፕሮጀክቶች በባለቤትነት

ባለቤትነት	ብዛት	ካፒታል	የሚፈጠር የሥራ ዕድል
የውጭ ባለሀብት	211	6,997,678,184	190,895
የውጭ ባለሀብት በቅንጅት	144	10,324,731,780	188,324
የመንግሥት	11	3,523,399,629	28,672
የአገር ውስጥ ባለሀብት	4844	22,381,301,498	627,109
ድምር	5210	43,227,111,092	1,035,000

1.6 ፈቃድ የተሰጣቸው ንግድ አካላት ዓመታዊ ዕድገት

መ/ቤቱ ከተቋቋመበት ከ1985 ዓ.ም. ጀምሮ ባለው ጊዜ ውስጥ ፈቃድ የተሰጣቸው ባለሀብቶች እድገት ስንመለከት መንግሥት ለግሉ ኢንቨስትመንት በፈጠረው ምቹ ሁኔታ ምክንያት የነበረው ዓመታዊ ፍሰት ዕድገት እያሳየ የመጣ ሲሆን በ 2000 ዓ.ም. በልዩ ልዩ ዘርፎች የሚሰማሩ 1404 ባለሀብቶች ፈቃድ በመውሰድ ከፍተኛ ቁጥር ተመዝግቧል።

በ2001 እስከ ሰኔ 10 ቀን ድረስ ባለው ጊዜ ውስጥ 657 ባለሀብቶች በተለያዩ ሴክተር ለመሰማራት ፈቃድ ወስደዋል።

ሠንጠረዥ 5. የኢንቨስትመንት ፍሰት መግለጫ

ዓመት	ብዛት	ካፒታል	የሚፈጠር የሥራ ዕድል
1985	10	39,627,733	1,573
1986	21	262,066,500	21,722
1987	50	259,272,128	7,899
1988	82	408,638,650	4,615
1989	155	471,774,826	14,539
1990	181	542,525,738	17,288
1991	153	3,220,554,740	14,969
1992	66	1,409,827,002	6,928
1993	30	207,068,625	2,566
1994	27	171,294,401	3,742
1995	85	1,161,862,676	3,791
1996	179	1,071,447,239	22,936
1997	279	1,359,533,797	75,310
1998	912	4,371,478,544	82,630
1999	919	6,702,094,783	167,206
*2000	1,404	17,171,824,474	469,527
2001	657	4,396,219,236	117,759
ድምር	5,210	43,227,111,092	1,035,000

* በ2000 ዓ.ም ከሚሰጡ ጋር ተያይዞ የዲያስፖራ አባላት ፈቃድ የወሰዱ በመሆኑ ፍሰቱ በጣም ከፍተኛው ሆኖ ተመዝግቧል።

1.7 ፈቃድ የተሰጣቸው ኘሮጀክቶች በእንቅስቃሴ ደረጃቸው ሲታዩ

ፕሮጀክቶቹ በእንቅስቃሴ ደረጃቸው ሲገመገሙ 17.93% ማምረት ወይም አገልግሎት መስጠት የጀመሩ፣ 6.75% ግንባታ ላይ ያሉ፣ 69.37% በቅድመ ግንባታ ሂደት ላይ የሚገኙ፣ 2.63% እንቅስቃሴ የሌላቸው፣ ፈቃድ ከወሰዱት ጠቅላላ ፕሮጀክቶች መካከል 3.32% ፈቃዳቸው የተሰረዘ ናቸው።

ሠንጠረዥ 6. የፕሮጀክቶች እንቅስቃሴ ደረጃ (Project Status)

የፕሮጀክቶች እንቅስቃሴ ደረጃ (Status)	ብዛት	ካፒታል	የሚፈጠር የሥራ ዕድል
ማምረት/አገልግሎት መስጠት የጀመሩ	934	3,779,303,755	100,569
ግንባታ ላይ ያሉ	352	5,401,192,226	82,022
ቅድመ ግንባታ ላይ ያሉ	3614	30,134,951,959	792,493
እንቅስቃሴ የሌላቸው	137	1,998,879,536	16,759
የተሰረዘ	173	1,912,783,616	43,157
ድምር	5,210	43,227,111,092	1,035,000

1.8 የኢንቨስትመንት ኘሮጀክቶች ፍሰት በዞኖችና ልዩ ወረዳዎች

የሐዋሳን ከተማ ጨምሮ በክልሉ ውስጥ በሚገኙ 14 ዞኖችና 8 ልዩ ወረዳዎች ውስጥ ባለፉት አሥርት ዓመታት ፈቃድ የወሰዱ የኢንቨስትመንት ኘሮጀክቶች ስርጭት በዞን ሲቃኝ ከጠቅላላው ፕሮጀክቶች ድርሻ አንጻር ሀዋሳ 1583 ፕሮጀክቶችን በማስመዘገብ የመጀመሪያውን ሥፍራ ሲይዝ ሲዳማ ዞን 602 ፕሮጀክቶችን በማስመዘገብ ሁለተኛ ነው። ወላይታ፣ጉራጌ፣ሃድያ፣ ክልል አቀፍ፣ጌዴኦ፣ ጋሞ ጎፋ እና ቤንች ማጂ በቅደም ተከተል 422፣ 411፣ 343፣ 296፣ 282፣ 265፣ 253 ፕሮጀክቶችን አስመዘገቡ። በክልሉ ካሉት 8 ልዩ ወረዳዎች በተለያዩ ዘርፎች ለመሰማራት 128 ባለሀብቶች ፈቃድ ወስደዋል።

ሀዋሳ የክልሉ ዋና ከተማ በመሆኗና አስፈላጊ መሠረተ ልማት አውታሮች በሙሉ የተሟሉ በመሆናቸው እንዲሁም ቁልፍ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ማዕከል በመሆኑ ፍሰቱ ከፍተኛ ሊሆን ችሏል። ይኸው ፍሰት ወደፊትም እንደሚቀጥል የሚጠበቅ ሲሆን በአሁኑ ወቅት በየአካባቢው ለኢንቨስትመንት እየተፈጠረ ካለው ምቹ ሁኔታ በመነሳት በሁሉም ዞኖችና ልዩ ወረዳዎች ያለውን እምቅ የተፈጥሮ ሀብት የሚያለሙ ባለሀብቶች በተለያዩ ሴክተሮች እንደሚሰማሩ ይጠበቃል።

ሠንጠረዥ 7. የኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች ፍላጎት

ዞን	ብዛት	ካፒታል	የሚፈጠር የሥራ ዕድል
ሀዋሳ	1,583	9,026,785,140	99,811
አላባ	48	133,154,149	6,346
አማር	18	224,969,229	5,932
ባስኬቶ	19	98,996,667	8,217
ቤንሻ ማጂ	253	1,772,387,130	107,368
ቡርጂ	7	24,441,836	1,217
ዳውሮ	25	91,351,713	5,354
ደራሼ	1	10,000,000	651
ጋሞ ጎፋ	265	1,327,201,952	55,630
ጌዴኦ	282	693,792,201	56,112
ጉራጌ	411	4,049,933,192	68,095
ሀዲያ	343	1,043,023,868	19,369
ካፋ	131	3,875,278,817	46,102
ኮንሶ	13	29,484,757	416
ኮንታ	16	103,123,283	2,612
ከምባታ ጠምባሮ	141	387,229,751	8,686
ሻካ	89	484,261,693	20,541
ሲዳማ	602	1,465,478,603	57,787
ስልጤ	143	512,179,318	13,920
ደቡብ አሞ	96	2,141,733,518	129,092
ወላይታ	422	1,836,530,687	34,636
የም	6	47,410,637	1,315
ክልል አቀፍ	296	13,848,362,952	285,791
ድምር	5,210	43,227,111,092	1,035,000

1.9 የኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች ሥራ ላይ በዋለ ካፒታልና በተፈጠረ የሥራ ዕድል

የተፈጠረ የሥራ ዕድል ስንመለከት ከተፈጠረው የሥራ ዕድል ውስጥ የግብርናው ክፍለ ኢኮኖሚ 31% በመያዝ ሲመራ የኢንዱስትሪው ዘርፍ 32.95% አግሮ ኢንዱስትሪው 6.85% ሲይዝ ቀሪው 29.20% የሌሎች ዘርፎች ድርሻ ነው።

በሥራ ላይ ከዋለው 4.68 ቢሊዮን ካፒታል ውስጥ የአገልግሎት ሰጪው 2.08፣ የኢንዱስትሪው 1.3 ቢሊዮን ሲሆን የግብርናና አግሮ ኢንዱስትሪ በድምሩ 1.3 ቢሊዮን አበርክተዋል።

ሠንጠረዥ 8. በሰራ ላይ የዋለ ካፒታልና የተፈጠረ የሥራ ዕድል

ክፍለ ኢኮኖሚ	ካፒታል	የተፈጠረ የሥራ ዕድል			የሥራ ዕድል ፕሮሰንት
		ቋሚ	ጊዜያዊ	ድምር	
ግብርና	876,574,301	5,255	73,286	78,541	46.10
አግሮ ኢንዱስትሪ	418,415,314	416	11,257	11,673	6.85
ኮንስትራክሽን	529,164,051	292	4,164	4,456	2.62
ኢነርጂ	176,334,149	82	30	112	0.07
ሆቴልና ቱሪዝም	470,530,725	1,365	4,725	6,090	3.57
ኢንዱስትሪ	1,254,417,484	4,043	52,096	56,139	32.95
ሪል ስቴት	206,446,908	375	2,135	2,510	1.47
አገልግሎት ሰጪ	322,917,996	550	2,651	3,201	1.88
ማህበራዊ አገልግሎት	408,938,210	2,354	5,134	7,488	4.40
ንግድ	21,093,074	21	134	155	0.09
ድምር	4,684,832,212	14,753	155,612	170,365	100.00

1.10 የኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች በጾታ ስብጥር

ፕሮጀክቶችን በጾታ ስብጥር ስናይ ከአጠቃላይ 5210 ፕሮጀክቶች ውስጥ 11.69 በመቶ ያህሉ በሴቶች የተሸፈነ ሲሆን 88.31 በመቶ በወንዶችና ማህበራት የተያዘ ነው። ፈቃድ ያወጡ ሴቶች በብዛት የተሰማሩት በሆቴልና ቱሪዝም ዘርፍ ሲሆን በመቀጠል በአገልግሎት ሰጪ ተቋሙት ውስጥ ነው።

ሠንጠረዥ 9. የኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች በጾታ ስብጥር

ክፍለ ኢኮኖሚ	ብዛት	ካፒታል	የሚፈጠር የሥራ ዕድል
ግብርና	105	337,885,650	13,698
አግሮ ኢንዱስትሪ	8	37,544,082	1,433
ኮንስትራክሽን	3	10,050,000	172
ሆቴልና ቱሪዝም	154	582,324,318	6,867
ኢንዱስትሪ	87	213,998,606	5,967
ሪል ስቴት	45	113,092,755	1,876
አገልግሎት ሰጪ	120	311,199,622	4,045
ማህበራዊ አገልግሎት	87	298,801,175	44,126
ድምር	609	1,904,896,207	78,184

1.11 የከተማና የገጠር ኢንቨስትመንቶች ሁኔታ

የኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች ስርጭትን ስንመለከት 68 በመቶ ያህሉ በከተማ አካባቢ የተሰማሩ ሲሆን ቀሪዎቹ 32 በመቶዎቹ በገጠር አካባቢ ተሰማርተዋል። የከተማ ኢንቨስትመንት ስርጭት ከፍ እንዲል አስተዋጽኦ ካበረከቱት ጉዳዮች መካከል የመሠረተ ልማት መሟላት ወይም ምቹ መሆን በዋናነት ሊጠቀስ የሚችል ሲሆን በቂ የሰው ኃይል መገኘት፣ ወጪን በቶሎ የመመለስ ዕድል ከፍተኛነት እንዲሁም የገጠር ኢንቨስትመንት የሚጠይቀው ጊዜ፣ ገንዘብና ጉልበት ከፍተኛ መሆን በተጨማሪ ሊጠቀሱ ይችላሉ። ቀጥሎ ካለው ሠንጠረዥ መመልከት እንደሚቻለው በከተማ ደረጃ ካሉት ከፍለ ኢኮኖሚዎች አገልግሎት ሰጪ ከፍተኛውን ድርሻ ሲይዝ ከገጠር ኢንቨስትመንት ደግሞ ግብርና ትልቁን ድርሻ ይወስዳል።

ሠንጠረዥ 10. የከተማ ኢንቨስትመንት

ክፍለ ኢኮኖሚ	ብዛት	ካፒታል	የሚፈጠር የሥራ ዕድል
ግብርና	236	606,753,138	17,978
አግሮ ኢንዱስትሪ	55	2,291,268,401	4,354
ኮንስትራክሽን	63	701,703,183	10,705
ኢነርጂ	4	179,034,151	182
ሆቴልና ቱሪዝም	798	3,854,826,174	39,477
ኢንዱስትሪ	631	3,652,679,747	55,512
ሪል ስቴት	327	2,682,128,138	20,284
አገልግሎት ሰጪ	903	2,722,079,521	31,141
ማህበራዊ አገልግሎት	481	1,852,899,980	69,019
ንግድ	24	115,764,700	1,316
ድምር	3,522	18,659,137,133	249,968

ሠንጠረዥ 11. የገጠር ኢንቨስትመንት

ክፍለ ኢኮኖሚ	ብዛት	ካፒታል	የሚፈጠር የሥራ ዕድል
ግብርና	1,060	11,247,124,107	406,456
አግሮ ኢንዱስትሪ	98	9,338,734,589	332,172
ኮንስትራክሽን	1	150,000	33
ኢነርጂ	3	2,836,159,416	690
ሆቴልና ቱሪዝም	24	70,007,727	1,191
ኢንዱስትሪ	483	952,365,000	42,965
ሪል ስቴት	1	11,900,000	480
አገልግሎት ሰጪ	10	92,474,639	793
ማህበራዊ አገልግሎት	7	9,920,481	194
ንግድ	1	9,138,000	58
ድምር	1,688	24,567,973,959	785,032

ክፍል ሁለት

2. የ2001 በጀት ዓመት አፈጻጸም ሪፖርት

2.1 የፕሮጀክት ድጋፍና ክትትል

ለአልሚ ባለሀብቶች ቀልጣፋና ተደራሽ አገልግሎት መስጠት እንዲቻል የክልሉ መንግስት ባስቀመጠው አቅጣጫ የመሰረታዊ የሥራ ሂደት ለውጥ ጥናት ከተጠናቀቀ በኋላ በተመረጡ ዞኖች ሙከራ ተካሂዶ ካለፈው ጥር ወር ጀምሮ ወደ ሙሉ ትግበራ መግባት ተችሏል።

በዚህም መሰረት ቀደም ሲል በክልል ደረጃ ብቻ ይሠጡ የነበሩትን አገልግሎቶች ጨምሮ ሁሉም አገልግሎቶች ተደራሽ እንዲሆኑ ወደ ታችኛው መዋቅር እንዲወርዱ የተደረጉ በመሆኑ አገልግሎቶቹን ለማግኘት ይወስድ የነበረውን ውጣውረድ፣ የወጪና የጊዜ ብክነት ማስቀረት ተችሏል።

- ❖ በበጀት ዓመቱ 1320 ፕሮጀክቶችን ለመከታተል ታቅዶ 1162 ፕሮጀክቶችን መከታተል ተችሏል ።
- ❖ ለ64 ባለሀብቶች የቀረጥ ነፃ ማበረታቻና ሌሎች የድጋፍ ደብዳቤዎች ለሚመለከታቸው ተቋማት ተላልፈዋል።
- ❖ በ205 የገጠር ፕሮጀክቶች ላይ የተለያዩ እርምጃ የተወሰደ ሲሆን ከዚህም ውስጥ፡
 - 118 ፕሮጀክቶች የመጀመሪያ ማስጠንቀቂያ፣
 - 8 ፕሮጀክቶች የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ፣
 - 48 ፕሮጀክቶች የመሬት ውላቸው እንዲሰረዝ፣
 - 23 ፈቃዳቸው እንዲሰረዝ፣
 - 8 ፕሮጀክቶች ደግሞ መሬት እንዲቀነስባቸው ተደርጓል።
- ❖ በከተሞች የሚገኙ ፕሮጀክቶች መሬት ተረክበው ውል የሚፈራረሙት በማዘጋጃ ቤቶች አማካይነት ነው። ከመሬት ልማትና አስተዳደር የስራ ሂደት ጋር በተገባው የመግባቢያ ውል መሰረት ፈቃድ አውጥተው መሬት የወሰዱ ባለሀብቶች መረጃ ከማዘጋጃ ቤቶች እንደተላለፈልን የፕሮጀክት ክትትል በጋራ የሚደረግ ሲሆን እርምጃን በተመለከተ ግን በመሬት ውሉ መሰረት በማዘጋጃ ቤቶች አማካይነት የሚከናወን ነው። ሆኖም እስካሁን ድረስ የመረጃ ልውውጥ ክፍተት የሚታይ በመሆኑ በመግባቢያ ውሉ መሰረት እንዲከናወን ማዘጋጃ ቤቶች መረጃን በመስጠት በኩል ትኩረት ሊሰጡትና ችግሩ እንዲቃለል ለማድረግ የጋራ ጥረትን ይጠይቃል።

ሠንጠረዥ 12. በገጠር ኢንቨስትመንት በክልሉ በሚገኙ ዞኖችና ወረዳዎች አልሚ ባልሆኑ

ባለሀብቶችላይ የተወሰደ እርምጃ ማጠቃለያ

ተ/ቁ	ዞን/ልዩ ወረዳ	የመጀመሪያ ማስጠንቀቂያ	የመጨረሻ ማስጠንቀቂያ	የመሬት ውል የተሰረዘባቸው	ፈቃዳቸው የተሰረዘባቸው	መሬት የተቀነሰባቸው	ድምር	ምርመራ
1	ጉራጌ	8	8	7	-	-	23	
2	ሸካ	14	-	2	1	-	17	
3	ሲዳማ	38	-	-	-	-	38	
4	ጌደኦ	4	-	-	-	-	4	
5	ከምባታ ጠምባሮ	10	-	1	-	1	12	
6	ጋሞጎፋ	21	-	1	2	1	25	
7	ደቡብ አሞ	-	-	5	-	-	5	
8	አላባ ልዩ ወረዳ	4	-	3	-	1	8	
9	ስልጤ	15	-	11	19	2	47	
10	ሀዲያ	4	-	12	-	3	19	
11	ካፋ	-	-	4	-	-	4	
12	ሀዋሳ	-	-	2	-	-	2	በሃዋሳ ማዘጋጃ ቤት አማካይነት የተወሰደ ርምጃ
13	ፌዴራል	-	-	-	1	-	1	
ድምር		118	8	48	23	8	205	

2.2 የኢንቨስትመንት መሬት ዝግጅትና ልኬት

2.2.1 የመሬት ዝግጅት

የገጠር መሬት ዝግጅትን በተመለከተ በበጀት ዓመቱ 66,504.50 ሄ/ር ለማዘጋጀት ታቅዶ የተዘጋጀው 55,018.11 ሄ/ር ሲሆን ክንውኑ ከዕቅድ ጋር ሲነጻጸር በመቶኛ 82.72% ሆኗል።

የከተማ ኢንቨስትመንት መሬት ዝግጅትን በተመለከተ 305 ሄ/ር መሬት ለማዘጋጀት ታቅዶ 196.01 ሄ/ር መሬት የተዘጋጀ ሲሆን ክንውኑ በመቶኛ 64.27% ሆኗል።

2.2.2 የባለሀብቶች መሬት ልኬት

መሬት መለካት በሚመለከት በበጀት ዓመቱ 19,350 ሄ/ር መሬት ለመለካት የታቀደ ሲሆን ክንውኑ 72,062.09 ሄ/ር መሬት ለመለካት የተቻለ ሲሆን ክንውኑ በመቶኛ ሲለካ 372.41% ሆኗል። የዕቅድ አፈፃፀሙ በከፍተኛ ደረጃ ሊጨምር የቻለው በክልሉ በመሰረታዊ የሥራ ሂደት ለውጥ ጥናት የተመደቡ የሁሉም ዞኖች የመሬት መስጠት ፕሮጀክቶች ሥልጠና ተሰጥቶ በቡድን በማደራጀት በአንድ ላይ እንዲሰራ በመደረጉ ነው።

2.2.3 የመንገድ ሥራ/ጥገና ማስተባበር

በበጀት ዓመቱ ወደ ኢንቨስትመንት ሳይቶች የሚያስገባ የ92 ኪ/ሜ ጥርጊያ መንገድ ስራን ለማስተባበር ታቅዶ ድምሩ የ60.50 ኪ/ሜ መንገድ ስራን ማስተባበር የተቻለ ሲሆን ክንውኑ በመቶኛ 65.76.03% ሆኗል።

ሠንጠረዥ 13. የመንገድ ሥራ/ጥገና መግለጫ

ተ/ቁ	ዞን	የተሠራ/የተጠገነ መንገድ በኪ/ሜ
1	በወላይታ	28
2	ዳውሮ	6
3	ሸካ	9
4	ቤንች ማጂ	2.5
5	ጉራጌ	10
6	ደቡብ አጥ	5
	ድምር	60.50

2.3 የፈቃድ ምዝገባና አፈጻጸም

የኢንቨስትመንት ፈቃድ መስጠትን በተመለከተ በበጀት ዓመቱ ውስጥ በግብርና ለ300፣ በአገልግሎት ሰጪ ለ700፣ በኢንዱስትሪ ለ200 በድምሩ ለ1200 ባለሀብቶች /ፕሮጀክቶች/ ፈቃድ ለመስጠት ታቅዶ በግብርና ለ226 (ክንውን በመቶኛ 75.30%)፣ በአገልግሎት ለ323 (ክንውን በመቶኛ 46.14%)፣ በኢንዱስትሪ ለ108 (ክንውን በመቶኛ 54%) በአጠቃላይ ለ657 ፕሮጀክቶች ፈቃድ መስጠት የተቻለ በመሆኑ ክንውኑ ከዕቅድ ጋር ሲነጻጸር በመቶኛ 54.75% ሆኗል።

በበጀት ዓመቱ ብር 4,396,219,236 (4 ቢሊዮን ሦስት መቶ ዘጠና ስድስት ሚሊዮን ሁለት መቶ አስራ ዘጠኝ ሺህ ሁለት መቶ ሰላሳ ስድስት ብር) ካፒታል ያስመዘገቡ 657 ባለሀብቶች የኢንቨስትመንት ፈቃድ የወሰዱ ሲሆን በሙሉ አቅማቸው ሥራ ሲጀምሩ 117,759 ቋሚና ጊዜያዊ የሥራ ዕድል እንደሚፈጥሩ ይበጠቃል።

2.4 የፖቴንሻል ጥናት መረጃና ፕሮግራም ስራዎች

2.4.1 ሀትመት

- የዓመታዊ መጽሔት ሀትመት የተከናወነ ሲሆን በክልላዊ ፎረም ላይ የሚሰራጭ ይሆናል፤ ክንውኑም ከዕቅድ ጋር ሲነጻጸር 100% ነው።
- ክልሉ ያለውን የኢንቨስትመንት ፖቴንሻል አማራጭ እድሎችና የአፈፃፀም መመሪያዎችን በብሮሽር በአማርኛና በእንግሊዝኛ አዘጋጅቶ ለተገልጋይ ለማሰራጨት ለዓመቱ የተያዘው ዕቅድ አንድ ሆኖ በዓመቱ ሁለተኛ አጋማሽ ዕቅድ በማሻሻል 2 ታቅዶ አጋጣሚ 8 ብሮሽር ማዘጋጀት ተችሏል። ይህም ክንውን ከተሻሻለው ዕቅድ ጋር ሲነፃፀር 400% መከናወኑን ያሳያል።
- የኢንቨስትመንት ዜናዎችን በበራሪ ጽሑፎች ተጠቅሞ ለማሠራጨት የተያዘው ዕቅድ የዓመቱ 4 ሲሆን በተፈጠሩ የተለያዩ አጋጣሚዎች 9 ማዘጋት በመቻሉ ክንውኑ 225% ሆኗል ።
- የኢንቨስትመንት ዜና መጽሔት በየሩብ ዓመቱ መጨረሻ ለማዘጋጀት ለዓመቱ የተያዘ ዕቅድ 4 ሆኖ እስካሁን 3 የተዘጋጀ ሲሆን በዕቅዱ መሰረት ሰኔ ወር መጨረሻ ላይ 4ኛው ዜና መጽሔት ስለሚዘጋጅ ክንውኑ ከዓመቱ ዕቅድ ሲነፃፀር 100% ይሆናል ማለት ይቻላል።
- የስራ ሂደቱን አጠቃላይ የሥራ እንቅስቃሴ ስሜት ገብ በሆነ ስልት ተዘግቦ በአዲስ ዘመን ጋዜጣ 3 ጊዜ በተለያዩ አምዶች፣ በአብዮታዊ ዲሞክራሲ ጋዜጣ፣ በደቡብ ንጋት፣ ጋዜጣ፣ የደቡብ ክልል ልማት ማህበር ባዘጋጀው ጋዜጣና ቸሻየር በተሰኘ የግል ጋዜጣ እንዲወጣና እንዲነበብ ተደርጓል።

2.4.2 ዜና ማስተላለፍ

- የክልሉን የኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ ዜና ለማስተላለፍ ለዓመቱ የተያዘ ዕቅድ 10 ሆኖ ክንውኑ 11ሲሆን ክንውኑ ከዓመቱ ዕቅድ ጋር ሲነፃፀር 110% ሆኗል።
- በኤፍ.ኤም ሬዲዮ ዜና ማስተላለፍን አስመልክቶ የዓመቱ ዕቅድ 48 ሰዓት ሲሆን ሳምንታዊ የኢንቨስትመንት የ30 ደቂቃ ፕሮግራምንና የተፈጠሩ የተለያዩ አጋጣሚዎችን በመጠቀም ለ49:25 ሰዓት ማስተላለፍ በመቻሉ ክንውኑ 102.60% ሆኗል።
- የግንቦት 20/2001 ዓ.ም በዓል አከባበርን ምክንያት በማድረግ በደቡብ ኤፍ ኤም ሬዲዮ እና በራዲዮ ፋና አጠቃላይ የክልሉን ኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ የሚያስተዋውቅ ፕሮግራም ተላልፏል።

- በኢ.ቲ.ቪ ዜና ለማስተላለፍ ለዓመቱ 4 ሰዓት ዕቅድ ተይዞ የክልሉን ኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ ለዓለም አቀፉ ማህበረሰብ ለማስተዋወቅ የእንግሊዝኛ ፕሮግራም ተሰርቶ በኢ.ቲ.ቪ 2 ዙር ለግማሽ ሠዓት አየር ላይ እንዲወልድ የተደረገውን ጨምሮ ክንውኑ 4:29 ሠዓት በመሆኑ አፈጻጸሙ ከዕቅዱ ጋር ሲነጻጸር 107.25% ሊሆን ችሏል።
- የክልሉ አጠቃላይ የኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ በኢትዮጵያ ሬዲዮ ዜና ፕሮግራም እንዲተላለፍ ተደርጓል።

2.4.3 በንግድ ትርኢትና ባዛር መሳተፍ

- በንግድ ትርኢት ላይ በአመቱ 3 ጊዜ ለመሣተፍ የታቀደ ሲሆን በሦስት የንግድ ትርኢቶችና ባዛር ላይ በመሳተፍ የክልሉን ፖቴንሻል የማስተዋወቅ ስራ ተሰርቷል። ስለዚህ አፈጻጸሙ 100% ሆኗል።
- የደቡብ ልማት ማህበር በበጀት ዓመቱ ባዘጋጃቸው 2 የልማት ባዛሮች ላይ በመሳተፍ ለታዳሚዎች የተቋሙን አፈጻጸም የማሳወቅና መረጃ የመስጠት ሥራ ተሰርቷል።
- በ13ኛው አዲስ ቻምፒዮን አለም አቀፍ ንግድ ትርኢት ላይ ክልላችን ከሌሎች ክልሎች ጋር ተወዳድሮ 1ኛ በመውጣቱ የቤስት እስታንዳርድ አዋርድ ዋንጫ ሽልማት አግኝቷል።

2.4.4 በቴሌቪዥን ፕሮግራም ማሰራት

- የ89 ደቂቃ የኢትቪ ፕሮግራም፣ 109 ደቂቃ በኢትዮጵያ ሬዲዮ ፕሮግራም በሳምንት 1 ቀን የ20 ደቂቃ የሬዲዮ ፕሮግራም በደቡብ ኤፍ ኤም ተሰርቷል። ውጤቱም አቅምና ፍላጎት ያላቸውን ልማታዊ ባለሀብቶች ወደ ክልሉ ስቧል።
- ማስታወቂያ ለማሰራት የተያዘው እቅድ 6 ሲሆን 3 ጊዜ የክልሉን አጠቃላይ የኢንቨስትመንት ገጽታ የማስተዋወቅ ሥራ ተሰርቷል። ክንውኑም 50% ነው። ክንውኑ አነስተኛ ሲሆን የቻለው ተጨማሪ መስታወቂያ ማሰራት አስፈላጊ ሆኖ ባለመገኘቱ ነው።
- የክልሉ የፖቴንሻልና አማራጭ እድሎች እና ውጤታማ የሆኑ ባለሀብት ንግድኞች በኢትዮጵያ ቴሌቭዥንና በደቡብ መገናኛ ብዙሀን አማካይነት ፕሮግራምና ዜና ተሰርቶ ተሰራጭቷል።

2.4.5 በበጀት ዓመቱ ለ48 ባለሀብቶች የምክር አገልግሎት ለመስጠት ታቅዶ ለ15 ባለሀብቶች አገልግሎቱን መስጠት የተቻለ ሲሆን አፈጻጸሙ ከዕቅድ ጋር ሲነጻጸር 31.25% ነው። የምክር አገልግሎት የሚሰጠው በባለሀብቶች ፍላጎት ላይ ተመርኩዞ በመሆኑ አገልግሎቱ ለመጡት በነሙሉ ሲሰጥ ይመጣሉ ተብሎ በዕቅድ ከተያዘው በታች በመምጣታቸው ምክንያት ክንውኑ አነስተኛ ሆኗል።

2.4.6 የኢንቨስትመንት ፎረምን በተመለከተ ከደቡብ ኦሞና ከጌዴኦ ዞኖች በስተቀር ሌሎቹ ዞኖችና በሃዋሳ ከተማ የተካሄዱ ሲሆን ክልላዊ ማጠቃለያ የኢንቨስትመንት ፎረም በሰኔ ወር መጨረሻ ላይ ለማካሄድ ዝግጅቱ እየተጠናቀቀ ይገኛል።

ክፍል ሦስት

3. የግሉ ኢንቨስትመንት ያስገኛቸው አዎንታዊ ጎኖችና ያጋጠሙት ችግሮች

3.1 የክልሉ ኢንቨስትመንት ያስገኛቸው አዎንታዊ ጎኖች

የክልላችን ኢንቨስትመንት እንቅስቃሴ ከፍተኛ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ጥቅሞችን ያስገኘ በመሆኑ አበረታች ስኬቶችን አስመዝግቧል።

ከነዚህም ውስጥ፣

1. ሕብረተሰቡ ለልማት እንዲነሳሳ የግሉ ኢንቨስትመንት ስሜትን ማነቃቃቱ፤
2. የውጭ ባለሀብቶች የውጭ ካፒታልና የቴክኖሎጂ ምንጭ በመሆን ለክልሉም ሆነ ለአገራችን ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ዕድገት አስተዋፅኦ ማድረጋቸው፤
3. ያለልማት የተቀመጡ የተፈጥሮ ሀብትንና የሰው ኃይልን ወደ ልማት በማስገባት የሀገር ውስጥ ምርትን በመጨመር ኢኮኖሚያዊ ዕድገትን ማስመዝገቡ፤
4. ለዜጎች የሥራ ዕድልን በማስገኘት በድህነት ቅነሣው ረገድ የበኩሉን ማበርከቱ፤
5. የቴክኖሎጂ ሽግግርን እያስከተለ መሆኑ፤
6. የዕውቀት ሽግግር እየተፈጠረ መሆኑ፤
7. የወጪ ምርቶችን በማምረት የውጭ ምንዛሬን የማዳበርና ከውጪ የሚገቡ ምርቶችን በማምረት የውጭ ምንዛሬ የማዳን ሚና መጫወቱ፤
8. በተለያዩ ሴክተሮች በንግድና ኢንቨስትመንት በመሳተፍ የግብርናና የኢንዱስትሪ የገጠርንና የከተማ ቁርኝትና ተደጋጋፊነትን ማዳበሩ፤
9. የንግድና ኢንቨስትመንት መድረክ በመሆን ኢኮኖሚያዊ ዕድገትን ማስገኘቱ፤
10. የመንግስት ገቢን ማዳበሩ፤
11. በነፃ ገበያ ኢኮኖሚ ሥርዓት ግንባታ ላይ የበኩሉን አስተዋፅኦ እያበረከተ መሆኑ የሚጠቀሱ ናቸው።

3.2 የግሉ-ን ኢንቨስትመንት ያጋጠሙት ችግሮች

በበጀት ዓመቱ በየዞኑ ከተካሄዱ የኢንቨስትመንት ፎረም ሪፖርቶች በመነሳት የተለዩትና በባለድርሻ አካላትና በባለሀብቱ በኩል የግሉ-ን ኢንቨስትመንት ያጋጠሙ ዋና ዋና ችግሮች ከዚህ ቀጥሎ ቀርቦዋል።

3.2.1 በባለድርሻ አካላት በኩል

- የክልሉ መንግስት ከፍተኛ ወጪና ባለሙያዎች መደብ ለኢንቨስትመንት ተግባር ክልሉ ላዘጋጀው የኢንቨስትመንት መሬት ተገቢ ክትትልና ጥበቃ አለመደረግ፤
- ባለሀብቶች መሬት በውል ከተረከቡ በኋላ የሶስተኛ ወገን ጣልቃ ገብነት ሲነሣ ተገቢ ድጋፍ አለመስጠቱ /ችግሮቹን በወቅቱ ያለመፍታት/፤
- ለባለሀብቶች የአቅም ግንባታ ስልጠና መስጠት አለመቻል፤
- የመሰረተ ልማት ችግር (በተለይም የመንገድ ችግር)
- በባንኮች በኩል ብድር አለመገኘቱና ከአብዳሪ ባንኮች ብድር ለማግኘት የሚጠየቁ ዶክመንቶችና ቅድመ ሁኔታዎች ብዙ ውጣ ውረድ ያለባቸው መሆኑ፤
- በአሁኑ ወቅት ያለው የኤሌክትሪክ ኃይል እጥረት
- ከኢንዱስትሪ ዞኖች ወጪ ለኢንቨስትመንት የተዘጋጀ መሬትን ቀድሞ ነጻ አድርጎ ለባለሀብቱ በቀለጠፈ ሁኔታ መስጠት አለመቻሉ፤
- የኢንዱስትሪ ዞንን ከታለመለት ዓላማ ወጪ ለሌላ አገልግሎት ማዋል፤
- ከቀረጥ ነጻ ተሽከርካሪና ማሽነሪ ለማስገባት ረጅም ጊዜ መውሰዱ፤
- በውሉ መሰረት መሬት በወቅቱ ለባለሀብቱ ማስረከብ አለመቻል፤

3.2.2 በባለሀብቶች በኩል ያሉ ችግሮች፤

- መሬት ይዘው በገቡት ውል መሰረት ሳይሆኑ መቀመጥ፤ ይባስ ብሎ ምንም የማልማት አቅም ሳይኖራቸው መሬት ተረክበው ገና የኘርጀክት ፋይናንስ የሚያፈላልጉና በመሬት መያዝ ሽሚያ ውስጥ የተሰማሩና እንዲሁም ከምርታማነት ይልቅ አየር በአየር ለመክበር የሚፈልጉ አልሚ ያልሆኑ ባለሀብቶች መኖራቸው፤
- መሬት በአግባቡ ያለማልማት፤

- በንዕዕር በጣም ጥቂት ከሚባሉ በስተቀር አብዛኞቹ ቢሮዎች የሌሏቸው፣ የፕሮጀክቶች ማናጀመንት ችግር፣ በስትራቴጂክ ዕቅድ ያለመመራት ችግር፣ የሂሳብ መዛግብትና መረጃ ያለመያዝ ችግሮች ያሉባቸው ስለሆነ ኢንሽራንት መንታቸው ምን ያህል ትርፍ ወይም ኪሣራ እንዳመጣ ከየት ተነስተው ወዴት እንደሚደርሱ የሚያሳይ ዕቅድ የሌላቸው መሆኑ፣
- የሰለጠነ የሰው ኃይል አለመጠቀማቸው፣
- በአግባቡ ሳይሆን ከቀረጥ ነጻ መብት ተጠቃሚ ለመሆን መሞከር፣
- የመሬት ኪራይንና የገቢ ግብርን አሟልቶ በወቅቱ አለመክፈል፣
- ለአካባቢ ጥበቃና እንክብካቤ ትኩረት ያለመስጠት፣
- አንዳንድ ባለሀብቶች ከቀረጥ ነፃ የገቡላቸውን ተሽከርካሪዎች ለሌላ አገልግሎት ማዋላቸው እና ፕሮጀክታቸው ተጠናክሮ መቀጠል ሲገባው ተዳክሞ መታየቱ፣
- ጊዜያዊ ሠራተኛ እጥረት ባለባቸው አካባቢዎች የሠራተኞች አቅርቦት ካለበት አካባቢ ሠራተኞችን ካንገዙ በኋላ ተገቢ ክፍያ አለመስጠት፣ የመጠለያና የሕክምና አገልግሎት አለማቅረብ፣ ከዚህም ጋር ተያይዞ በሠራተኛ እጥረት ምክንያት ክፍተኛ መጠን ያለው ምርት ሳይሰበሰብ ባክኖ፣ የሚቀርበት ሁኔታ መኖሩ፣
- እጅግ በርካታ ባለሀብቶች የሚያቀርቧቸውን ፕሮፖዛሎች በአግባቡ የማይተገብሩ በመሆናቸው የተሰጠ ፈቃድና የተመዘገበ ክፍተኛ ካፒታል መጠን እንዲሁም ይፈጠራል የተባለው ክፍተኛ የሥራ ዕድል ከሪፖርት አልፎ መሬት ላይ አለመውረዱ
- ከአርሶአደሩ በተሻለ ደረጃ ማልማት ሳይችሉ ቀርተው መሬቱ ለአልሚ ባለሀብት በሚሰጥበት ጊዜ ለአቤቱታ በየመ/ቤቱ መዞር፣
- ተስማሚ ቴክኖሎጂን በመጠቀም ምርትንና ምርታማነትን በማሳደግ ለአርሶአደሩ ሞዴል መሆን አለመቻል፣
- በፕሮጀክት አካባቢ የሚገኘውን ህብረተሰብ የልማቱ ተጠቃሚ እንዲሆን ለማስቻል የሚደረገው ጥረት አናሳ መሆን፣
- ፕሮጀክቱ ከተሰጠው ፈቃድ ውጪ የወሰዱትን መሬት ለሌላ ስራ ማዋል ዋና ዋናዎቹ ሲሆኑ ሌሎች ችግሮች በጋራ መድረኩ ላይ ተነስተው ውይይት ይደረግባቸዋል ተብሎ ይጠበቃል።

" የባለሀብቱን ምርጥ ተሞክሮዎች በማስፋፋት የኢትዮጵያን ህዳሴ በጽኑ መሠረት ላይ እንገነባለን" አ መ ሠ ግ ና ለ ሁ !